

Esteettömyys ja saavutettavuus joukkoliikenteessä – erityisryhmien näkökulmia

Tero Avellan

Älypysäkki-hankkeen 2. työpaja 11.2.2021

Esteettömyys vs. saavutettavuus

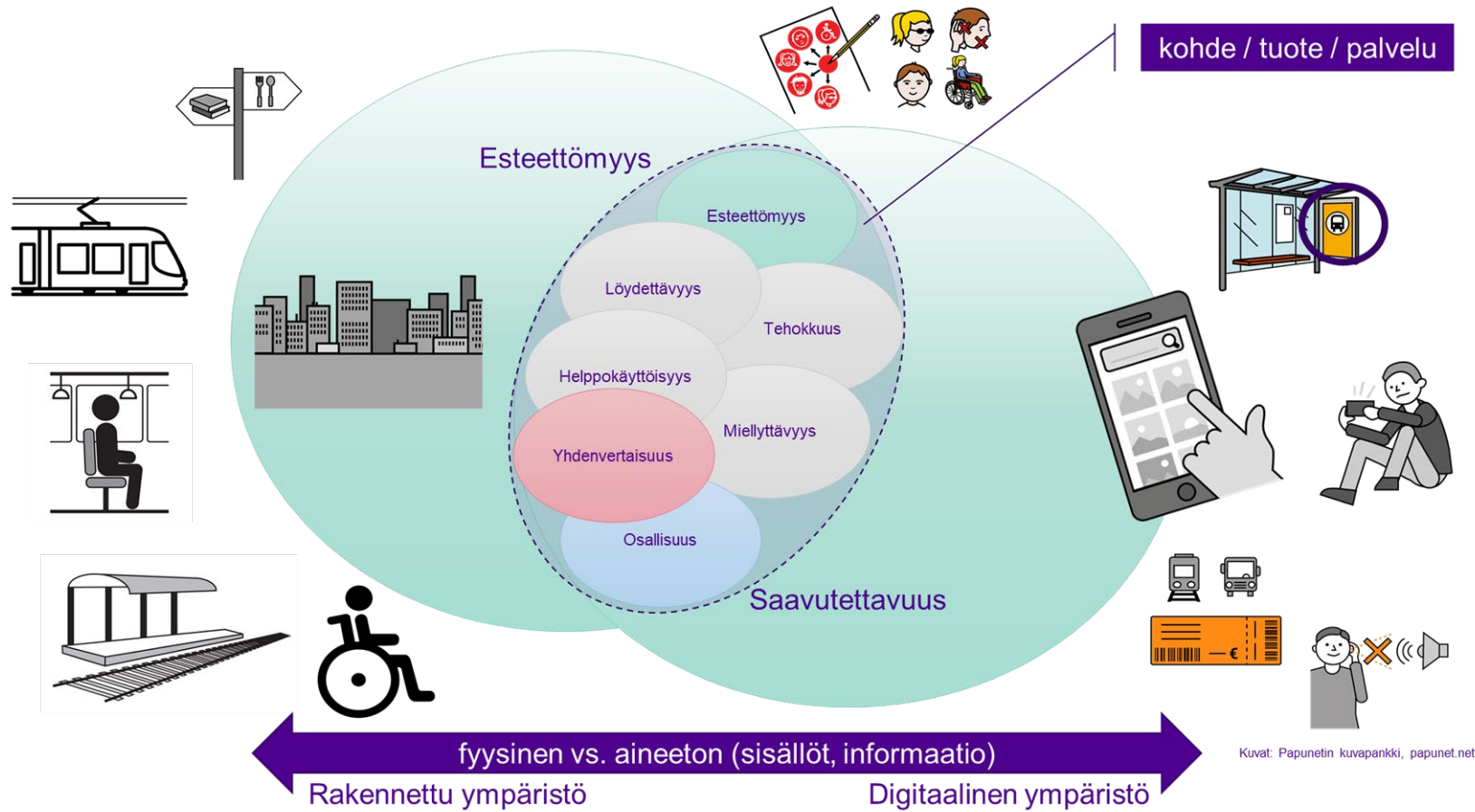
- **Esteettömyys** tarkoittaa yleensä fyysisen esteen tai rajoitteen huomioonottamista.
 - Esteettömyyttä edistäviä asioita ovat esimerkiksi pyörätuoliluiska ja matalat kynnykset, mutta myös opasteet ja kuulutukset.
- **Saavutettavuus** tarkoittaa erityisesti sisältöjen (ja informaation) saavutettavuutta ja sitä, miten niihin päästään.
 - Saavutettavuutta edistäviä asioita ovat esimerkiksi palvelun mielekäs toimivuus ruudunlukuohjelmalla, visuaalisten elementtien riittävä kontrasti ja ymmärrettävä kieli.

Esteettömyys ja saavutettavuus tässä ympäristössä?

- Henkilön matkaketju kattaa kaikki matkan vaiheet lähtöpisteestä määränpään.
- Matkaketjuun kuuluu esimerkiksi reitin suunnittelu kotona ja siirtyminen asemalle tai pysäkille, kuin myös asemilla ja pysäkeillä odottaminenkin.
- Matkaketjun eri vaiheissa matkustaja käyttää monia matkustajapalveluita.

Suunnat

Erityismatkustajaryhmiä

Näkövammaiset

Kuulovammaiset

Puhevammaiset

Liikuntavammaiset

Kehitysvammaiset

Muilla tavoin
toimintarajoitteiset
(esim. vanhemmat
lastenvaunujen
kanssa)

Muut erityisryhmät
(esim. ikäihmiset)

Väliaikaisrajoitteet
(esim. sairaus,
tapaturma, raskaus)

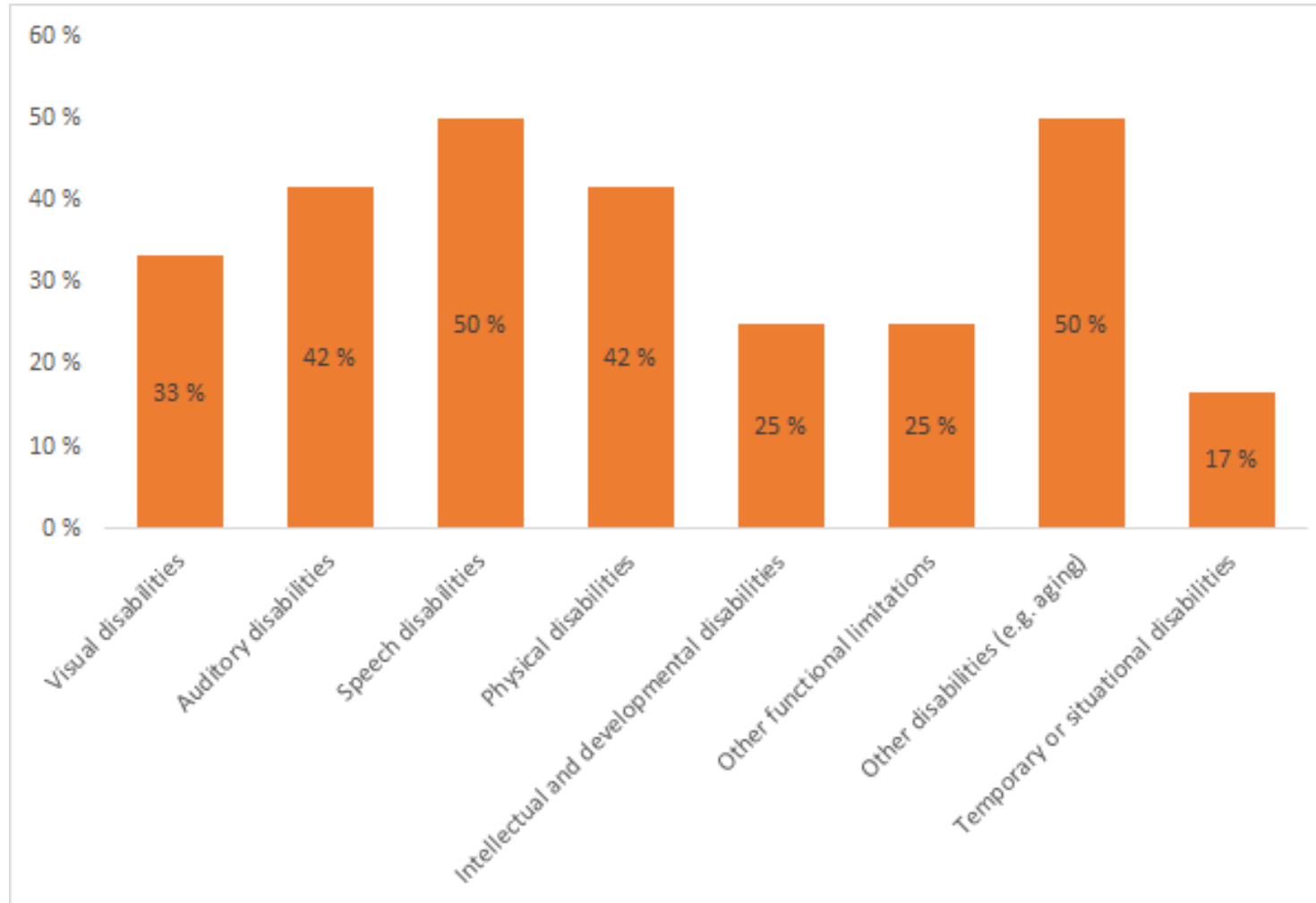
Kysely- ja haastattelututkimus

Kesä/syksy 2020

Pääkysymykset ja tavoite

- Millaisia esteettömyys- ja saavutettavuushaasteita eri erityiskäyttäjärühmillä on joukkoliikenneympäristössä?
- Mitkä näistä haasteista ovat yleisimpiä ja merkittävimpiä?
- **Tavoitteena** tunnistaa arkielämän tilanteita, joiden ratkaisemisella ja helpottamisella olisi todellista käytännön merkitystä yksilöiden arjen sujuvuudelle.

Vastaajien edustavuus eri ryhmissä

Kysely

- Verkkokyselynä ajalla 28.5.–31.7.2020.
 - Kutsu lähetettiin 32 vammais- ja erityisryhmiä edustavalle järjestölle/yhdistykselle.
 - 26 vastausta 22 eri järjestöstä/yhdistyksestä.
 - Huomioita:
 - **Joukkoliikenteen esteettömyystiedon löydettävyys** → Ei ole tietoa mikä kulkuneuvo kulloinkin on esteetön, jolloin henkilö saattaa joutua odottamaan monta reittivuoroa ennen kuin esteetön saapuu.
 - **Poikkeusinformaatio** tulisi tarjota aina sekä kuultavana että nähtävänä.
 - **Joukkoliikenneympäristön ymmärrettävyys**, helppo havaittavuus, selkeys, ymmärrettävien symbolien ja opasteiden käyttäminen.
 - *”Monien käyttäjien perus ajatus on se että esteetön joukkoliikenne on tulevaisuutta ja toimiva taksikyyti on tätä päivää”*
- **Isoimmat huolenaiheet liittyivät liikkumisen esteettömyyteen ja opastukseen, mutta myös sovellusten ja informaation saavutettavuuteen.**

Haastattelu

- Haastatteluja 11 kpl (45-90 min), haastateltavia 12 kpl (3 miestä, 9 naista).
- Johtopäätöksiä ja huomioita
 - Esteettömyys ja saavutettavuus on **henkilökohtainen (ja moniaistinen) kokemus**.
 - **Matkaketjut ja muuttuva tieto haasteellisia** (esim. aikataulumuutokset, sääolosuhteet, hätätilanteet)
 - visualisointi ja äänimaailman suunnittelu
 - **Yhteiskunta tukee esim. taksikyytien kautta erityisryhmien liikkuvuutta** (erityisesti henkilöt, joilla on fyysisiä ja motorisia rajoitteita), jolloin koko matkaketju kuljetaan yhdellä kulkuvälineellä
 - erityisryhmien näkyminen julkisen liikenteen käyttöasteessa on pienempi
 - Joukkoliikenteen ja muiden kulkumuotojen välinen keskustelu

Poimintoja haastatteluista

"hänelle niinku tulis tilanne, jossa että matkalippu ei mystisesti toimikkaan, tai et laitteet on rikki, niin ei hänellä oo sellaista kykyä et pystyis sen selvittämään sen kuljettajan kanssa jota ei vois vähempää kiinnostaa tyyppi joka ei kuljettajan mielestä osaa riittävän hyvin puhua käyttääkseen niinku palvelua"

"Ja sitten just että ne matkaketjut niinku katkee ja tavallaan se, et sä pääset niinku tiettyihin paikkoihin mihin matkustetaan paljon. Niinku, niin niihin pääsee helposti, mut sit jos sä haluat johki tonne syrjempään, niin sit se ei oookkaan niin helppo juttu."

"Jo se liikkuminen sinne pysäkille ja pysäkiltä pois niin. Kun menet vieraaseen paikkaan, niin ei kertakaikkiaan oo mitään mahdollisuuksia löytää. Tutussa paikassaki jos mä vaik tästä kotoa lähen ja on tullutkin yön aikana 25 senttiä lunta, niin vaikka mulla on juna asemalle on semmoinen 700 metriä. Niin valkoisen kepin kanssa ei mennä yhtään mihinkään ennen kuin on aura käynyt."

"sit saattaa olla niinku lukihäiriö tai erilaisia hahmotushäiriöitä tai muuta vastaavaa. Niin sit tavallaan se ei ihan hirveesti edesauta tilannetta, että tietoa tavallaan pitää niinku murusina etsiä eri paikoista."

"Koko matkaketju pitää olla esteetön. Se ei niinku auta yhtään että joku pieni osanen siitä matkaketjusta on esteetön vaan, et jos se ketju katkeaa jossain, silloin se matka katkeaa. Et se pitää olla niinku päästä päähän esteetön ennen kuin voidaan puhua esteettömästi matkaketjusta."

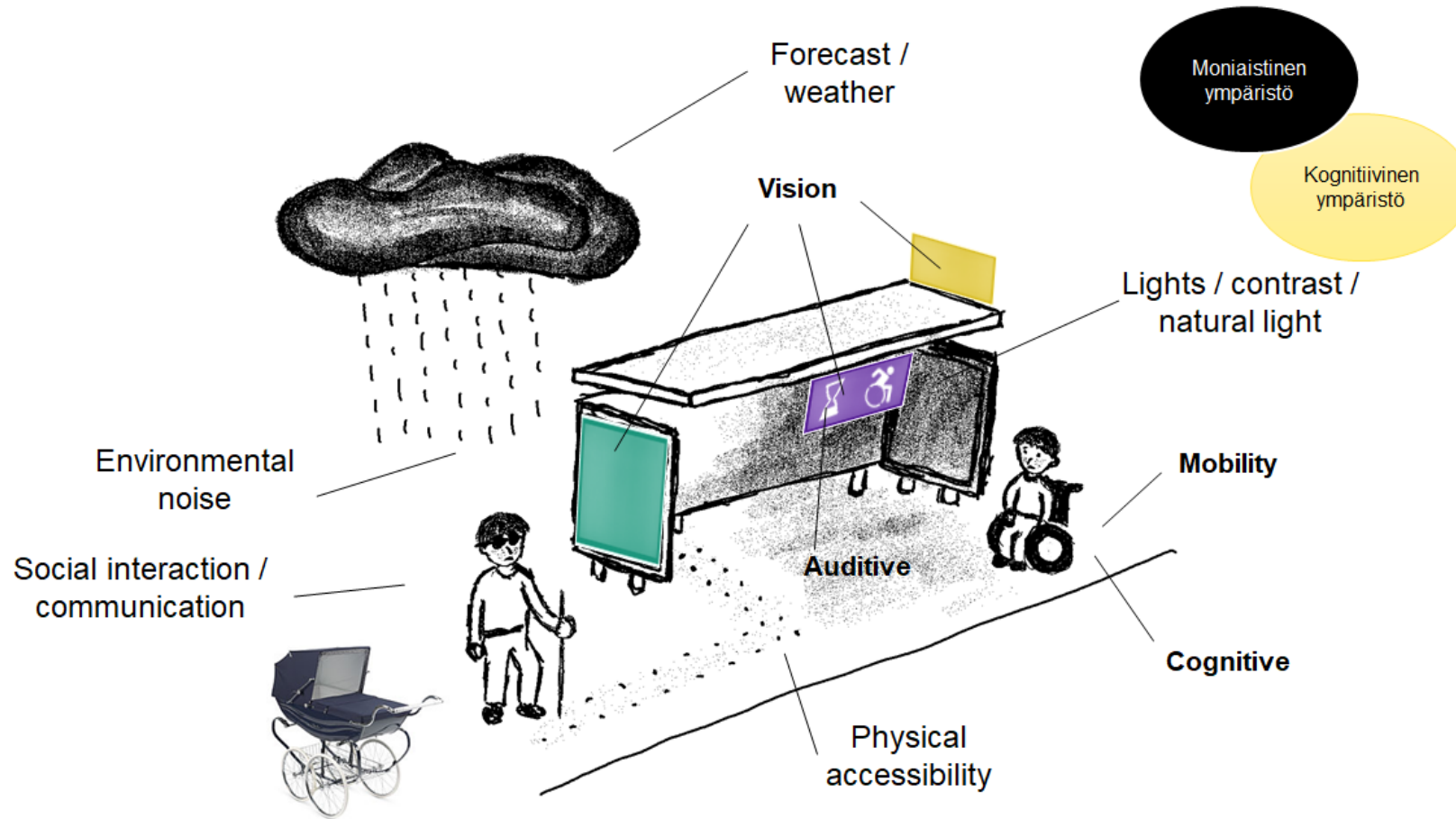
"yleensä se haaste on se, että muut ei ymmärrä sua"

"jos kaikki menee hyvin, niin kuurot pystyy liikkumaan, mut sit jos vaikka kaikki menis hyvin, niin tota sokeilla on aina se ongelma siinä tota kuulutusten kanssa. Ja sitten ku kuulutukset pelaa niin täytyy luottaa siihen että tosissaan, että kaikki menee niinku suunnitellusti ja sit jos ei mene suunnitellusti niin miten sitten poikkeustilanteista saa tietoa."

"Peräänkuuluttaisin taas sitä aistiesteetöntä matkustusympäristöä, että jos taas niinku mietin henkilökohtaisesti esimerkiksi niin sitten just niinku erilaiset kovat äänet, yllättävät tilanteet, kirkkaat valot."

"olen sen verran liikuntarajoitteinen että en käytä joukkoliikennettä. Minulla on sotekortti. Taksilla liikkumalla lähipaikkakunnilla ja on oma auto, jolla ajelen sitten semmoisia lyhyempiä matkoja."

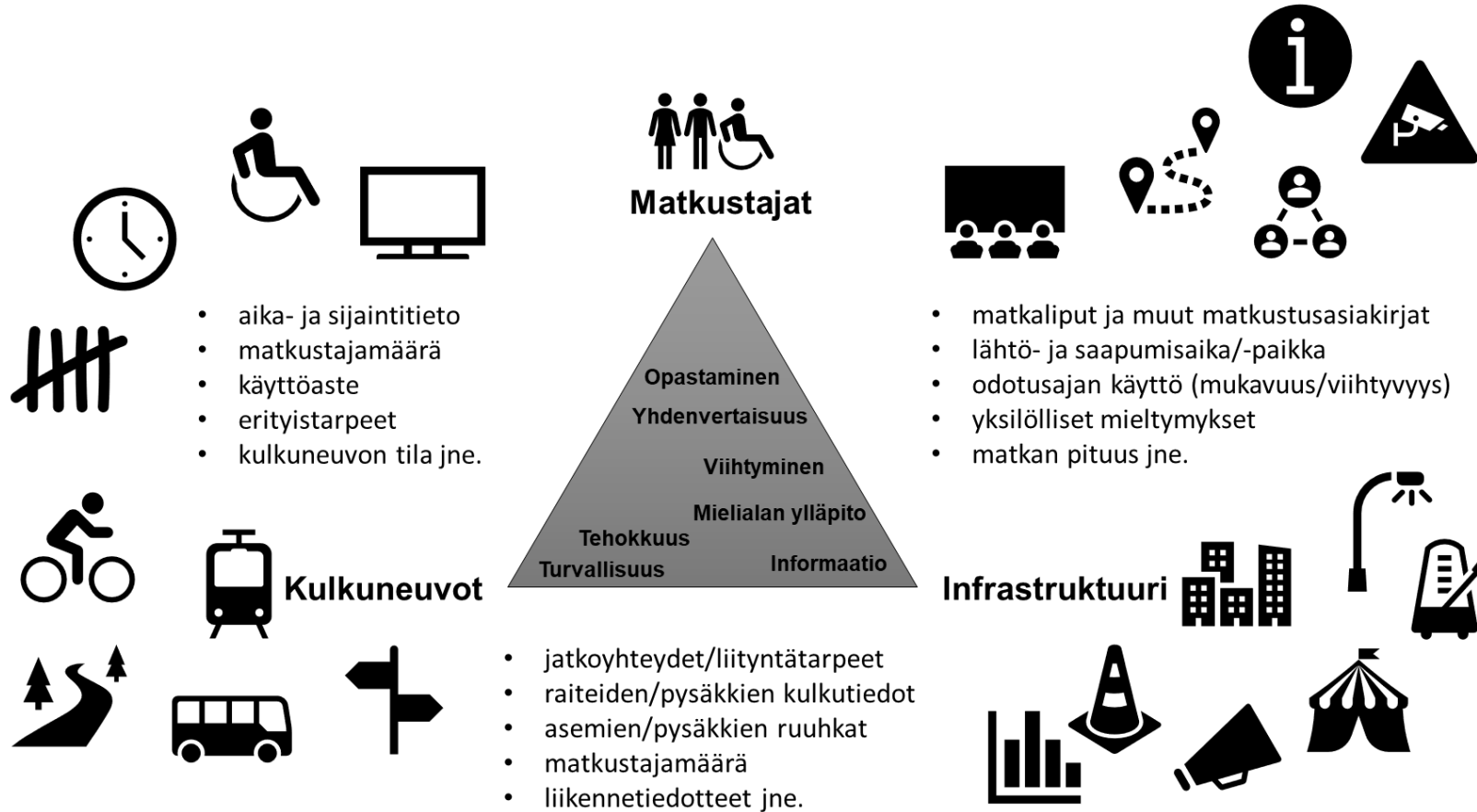
Ympäristö

Kehitystarpeet

Kesä/syksy 2020

Opastuksen ja informaation tarpeet

Mahdollisia tapausesimerkkejä

- Matkustajien **opastaminen matkaketjun aikana:**
 - Aktiivinen palvelu matkustajan mukana aina lähtöpisteestä määränpäähän (tekoäly, saavutettava informaatio)
 - **Teknologia:** julkiset näytöt/valaistus (raitiovaunu, pysäkit), henkilökohtaiset mobiililaitteet, tekoäly
- Matkustajien **opastaminen raitiovaunussa:**
 - Istu älykkäästi, eli istumisen mahdollistaminen istumapaikkaa tarvitseville (saavutettava informaatio).
 - Oikealla pysäkillä jääminen (moniaistisuus ja saavutettava informaatio)
 - **Teknologia:** julkiset näytöt, valaistus, henkilökohtaiset mobiililaitteet, tekoäly, syvyyskamera
- Matkustajien **opastaminen pysäkillä:**
 - Julkisten näyttöjen sisältö / informaatio (saavutettavuus, vuorovaikutus)
 - **Teknologia:** julkiset näytöt, tekoäly, syvyyskamera
- Matkustajien **viihtyvyys pysäkillä:**
 - Julkisten näyttöjen sisältö /osallistava sisältö (saavutettavuus)
 - Istu älykkäästi, eli istumisen mahdollistaminen istumapaikkaa tarvitseville (saavutettava informaatio).
 - **Teknologia:** julkiset näytöt, tekoäly, syvyyskamera
- Älypysäkin **yleinen tunnelma** / matkustajien mieliala:
 - Ympäristön eri ominaisuuksien muuntaminen matkustajien viihtyvyyden ja esimerkiksi vuorokauden aikojen tai sään mukaan.
 - **Teknologia:** valaistus, tekoäly, ääniympäristö

Kiitos!

